

Аліна Ясінська*

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА ЛЬВІВЩИНИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті проаналізовано ступінь наукової розробки проблеми регіональної політичної еліти Львівщини. Досліджено особливості львівської регіональної політичної еліти на різних етапах розвитку регіону, здійснено аналіз ресурсів, якими володіли регіональні політичні еліти, проаналізовано механізми рекрутування еліти та взаємовідносини регіональної еліти з центральною владою.

Ключові слова: регіональні політичні еліти, Львівщина, політичний процес, вибори, історіографія.

Alina Yasinska. Regional political elite of the Lviv region: a historiography of the problem. *The article analyzes the degree of scientific development of the problem of the regional political elite of Lviv region. The peculiarities of Lviv regional political elite at different stages of regional development are explored. the analysis of the resources held by the regional political elites, the mechanisms of recruiting the elite and the relationship of the regional elite with the central government were analyzed.*

Key words: regional political elites, Lviv region, political process, elections, historiography.

Владні відносини передбачають наявність керуючих і керуванних. Взаємини поміж цими двома групами характеризуються асиметричністю: оскільки керуюча група, яка справляє суттєвий вплив на спосіб життя значної кількості пересічних громадян, є досить нечисленною у відсотковому співвідношенні. Цю керуючу меншість прийнято називати «елітою». Коли ж ідеться про дослідження еліти політичної сфери, науковці частіше за все оперують терміном «політична еліта».

* **Ясінська Аліна Юріївна** – кандидат політичних наук, науковий співробітник відділу соціально-політичної історії Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

В умовах децентралізації зростає увага саме до регіональної політичної еліти, оскільки на новий рівень виходять питання щодо закритості чи відкритості регіональної політичної еліти, способів здійснення влади на місцях, рівня прозорості у прийнятті рішень та можливостей виходу регіональної еліти на національний рівень.

Еліта Львівського регіону є однією із найбільш досліджених серед еліт регіонів України, однак політичний процес не є статичним явищем – це означає, що поле для проведення досліджень регіональної еліти постійно розширюється.

Розпочинаючи аналіз історіографії проблеми «Регіональна політична еліта Львівщини», варто зазначити, що на поч. ХХІ ст. В. Андрусів відводив Львівщині третє місце (6,4%)*, після Київського (23,3%) та Донецького (17,1%) регіонів, за «постачанням» політичної еліти на центральний рівень [1].

Серед дослідників, які вивчали питання регіональної політичної еліти Львівщини, варто виокремити В. Маркітанова. У науковому доробку дослідника знаходимо статті, в яких автор порівнює політичні еліти Львівщини та Хмельниччини [2], розкрив

* У Львівській області починали свою політичну кар'єру багато політиків державного рівня. Зокрема, йдеться про відомого українського політика, публіциста та ініціатора проголошення Декларації про державний суверенітет України (16 липня 1990) та Акту проголошення незалежності України (24 серпня 1991) В. Чорновола; голови Комісії Верховної Ради України з питань науки та освіти (1990–1993), першого віце-прем'єр-міністра України (1992–1993) І. Юхновського; міністра освіти і науки України (2007–2010) І. Вакарчука; народного депутата України III, IV та VII скликань, голови Всеукраїнського об'єднання «Свобода» О. Тягнибока; секретаря Ради національної безпеки і оборони України (2014), Голови Верховної Ради України (від 2016) А. Парубія; міністра освіти і науки України (від 2016) Л. Гриневич; міністра Кабінету Міністрів України (2014), міністра екології та природних ресурсів (від 2016 р.) О. Семирака; голови Національного банку України (2014), міністра економічного розвитку і торгівлі України (від 2016) та першого віце-прем'єр-міністра України С. Кубіва; міністра інфраструктури України (від 2016) В. Омеляна та ін. Зі Львовом свою політичну кар'єру пов'язував також В. Пинзеник – міністр економіки України (1992–1993) та міністр фінансів України (2005–2006; 2007–2009 рр.).

поведінкові аспекти представників регіональної політичної еліти під час виборчих кампаній [3], окреслив тенденції розвитку політикуму Львівщини [4], проаналізував представництво львівської регіональної еліти у Верховній Раді України [5]. Зокрема, у статті «Регіональна політична еліта Львівщини: тенденції розвитку» В. Маркітантов приділив увагу аналізу Львівської обласної та міської рад, а також трьом районним радам (Старосамбірській, Сокальській та Яворівській), висвітливши тенденції процесів елітотворення та оновлення рад. До уваги бралися дані 1990 р., 1994 р., 1998 р., 2002 р. та 2006 р., у які відбувалися вибори до українського парламенту. Дослідивши ступінь оновлення депутатських складів досліджуваних рад, науковець зазначив, що відсоток такого оновлення почав знижуватися з 2002 р. До того моменту дуже високий рівень оновлення депутатських корпусів свідчив про невдоволення мешканців регіону рівнем життя, нездійсненням сподівань, що й зумовлювало постійне поповнення рад новими людьми. Іншою причиною постійного оновлення, на думку автора, було використання представницьких органів регіону як своєрідного «стартового майданчика» для руху чи то горизонтальною площиною в межах політичної еліти області, чи то вертикаллю влади. Зміна виборчої системи дала поштовх до чергового зростання відсотка оновлення депутатського складу в 2006 р., що свідчило про початок нового етапу формування регіональної політичної еліти в області та ускладнення доступу у її ряди через партійні списки [4, с. 129].

Маркітантов В. звернув увагу на швидкі темпи декомунізації у регіоні, про що свідчать масові виходи членів Комуністичної партії Радянського Союзу (КПРС) у Львівській області з лав партії, а також значний вплив на політичні процеси регіону наприкінці 1980–1990-х рр. Народного Руху України (НРУ). У 1990 р. Львівська область мала серед депутатів рад, крім представників КПРС, ще й членів Української радикальної партії (УРП). Участь у виборах ще однієї політичної сили, крім КПРС, поряд із високим рівнем оновлення депутатського складу, також говорив про певний поступ у напрямі демократизації виборчого процесу та загалом політичного життя [4, с. 129].

Більш ґрунтовно та структуровано політичний процес у регіоні, специфіку формування, механізми селекції та трансформацію львівської регіональної політичної еліти В. Маркітантов розглянув у дисертаційному дослідженні на здобуття ступеня кандидата політичних наук «Регіональні політичні еліти України: порівняльний аналіз» [6]. Зокрема, автор проаналізував зміни політичної еліти у Львівському регіоні протягом 1990-х рр. ХХ ст., беручи за основу місцеві вибори. Окремий розділ дисертаційного дослідження був присвячений трансформації регіональних політичних еліт Хмельницької та Львівської областей на початку ХХІ ст. Значну увагу В. Маркітантов присвятив аналізу тенденцій розвитку регіональної політичної еліти обох регіонів, зазначивши, що у Львівській області темпи декомунізації та демократизації депутатських корпусів були значно швидшими, ніж у Хмельницькій. Також, на думку дослідника, Львівщина відзначилася досить стабільним показником депутатів з вищою освітою.

Крізь призму регіонального політичного режиму на Львівщині розглянув специфіку львівської політичної еліти В. Яремчук у монографії «Регіональні політичні режими в Україні: Львівщина (1990–2017 рр.)» [7]. Автор дослідив особливості формування регіонального політичного режиму у Львівській області, його основні етапи трансформації, стратегії формальних та неформальних суб'єктів політики, взаємовідносини регіональної та центральної влади. Значне місце у праці відведено аналізу відносин регіональної політичної та бізнесової еліти. Вивчаючи особливості політичного життя Львівщини, В. Яремчук дійшов висновку, що за роки незалежності України у Львівській області можна виділити кілька етапів регіонального політичного режиму, функціонування якого мало тісну прив'язку до політичної кон'юнктури в столиці, особливо, до персонального складу головних політичних суб'єктів країни – Президентів України. Їхня зміна, у свою чергу, вела до ротації регіональних політичних акторів різного рангу, перемини конфігурації місцевої багатопартійності, що негативним чином впливало на дотримання спадкоємності у регіональній політиці [7, с. 88].

Іншою корисною працею для вивчення львівської регіональної еліти стала ще одна публікація В. Яремчука «Міський політичний режим у Львові: внутрішні та зовнішні чинники формування та еволюції». У статті автор приділив значну увагу побудові відносин міської влади з центральною, виокремлюючи найбільш гострі періоди. Ці взаємовідносини, на думку дослідника, неодноразово впливали на формування локального політичного режиму у Львові. В. Яремчук підкреслив, що підвалини сучасного міського політичного режиму у Львові були закладені в останні роки існування СРСР у 1990-х рр. XX ст., що пов'язувалося з давньою традицією міського самоврядування на українських землях [8]. А уже пришвидженню процесів формування локального політичного режиму посприяла децентралізація влади. Завдяки своєрідній політичній культурі, якою наділені місцеві політики, міський політичний режим у Львові сформувався як самодостатній та мав плюралістичні характеристики. Особлива роль у політичних процесах на Львівщині, наголосив дослідник, відводилася неформальним (значною мірою латентним) практикам взаємодії/конкурентної боротьби впливових акторів суспільно-політичного життя [8].

Інформація щодо етапів становлення регіональних політичних еліт, зокрема львівської, міститься у статті О. Куцовой «Вплив регіональних політичних еліт на формування регіонального політичного лідерства в Україні» [9]. Тут регіональна політична еліта розглядається через призму загальнодержавних процесів та наголошується вплив потужних регіональних еліт на центральну владу. У цілому, варто погодитися з автором, що перший етап: (1990 – перша половина 1994) став етапом суперництва ідей унітаризму і федералізму. Саме тоді відбулося посилення регіональних політичних еліт на місцях і спостерігався рух більш сильних еліт до Києва. Першість у боротьбі за Київ спочатку була у львівської, більшою мірою, культурної еліти, що перехопила її в індустріальної дніпропетровської [9]. Другий період (1994–2002) був пов'язаний з пануванням дніпропетровської еліти і початком зменшення впливу львівської на процеси формування владної верхівки. Однак після 2002 р. львівська регіональна політична

еліта знову очолила, зазначила О. Куцова, лідерські позиції та разом із донецькою змагалася за першість впливу на центральну владу [9].

Починаючи з кінця 1990-х рр. як серед української політичної еліти, так і серед громадян набувало актуальності питання щодо скорочення ментальної, національної, політичної дистанції поміж Донецьком та Львовом. Основними перешкодами для створення єдиної української політичної нації, на думку багатьох, були дуже великі соціально-політичні, мовні, громадянські розбіжності між Сходом і Заходом. З цього приводу Н. Черниш, на основі низки проведених соціологічних досліджень, зазначила два основні аспекти, які відображали тодішні тенденції. Перший, у регіоні Львова соціальна ідентичність тяжіла до етнічної основи, тоді як у регіоні Донецька їй були притаманні громадянські основи. Другий – незважаючи на ці відмінні наголоси, мала місце незначна, але послідовна тенденція до зменшення регіональних розбіжностей: львівська ідентичність рухалася на зближення з громадянською моделлю, у той час як донецька ідентичність ставала більш орієнтованою етнічно [10]. Зміни, про які йдеться, мали безпосередній вплив не лише на суспільство, але й накладали свій відбиток на регіональну політичну еліту, що відображалось на її політичній поведінці зокрема. Таке взаємне зближення спостерігалось у кожній категорії соціальної ідентичності на початку 2000-х рр., однак суттєвої шкоди процесам зближення завдали військові дії на Сході країни та пов'язаний із цим популізм.

До нової генерації суспільства та нових вимог до влади, зокрема місцевої, у своїй статті «Чому ти не сокіл, чому не літасш?» привернула увагу О. Теленчі [11]. Авторка зосередила увагу на передвиборчих обіцянках голови Львівської облдержадміністрації (1997–1999), а пізніше і віце-прем'єр-міністра України з питань АПК (1999–2000) М. Гладія та на проблемах львівської громади, справах молоді, які можна спроектувати на загальнодержавний рівень. У статті йшлося про уроки для молоді, зокрема політичні, оскільки саме від її суспільної та політичної свідомості залежить майбутнє держави. О. Теленчі наголосила, що зацікавлення проблемами молоді та сприяння розвитку молодого

покоління з боку місцевої влади мають бути перманентними, оскільки суспільний діалог неможливий без нової політичної еліти з новим мисленням.

У 2007 р. була опублікована стаття Л. Харченко «Політична культура регіональних політичних еліт: можливі підходи до вивчення (на прикладі Львівської області)». Основними показниками політичної культури авторка обрала: політичну свідомість, гендерний фактор, рівень політичної міграції, стиль політичної мови та поведінки. На їх основі здійснила аналіз політичної культури регіональної еліти Львівщини протягом 1991–2007 рр. Авторка зазначила, що переважна більшість громадян України керується стереотипами щодо представників політичної еліти Львова. Вони базуються на надмірному акценті заідеологізованості й радикальній політичній поведінці. Однак, на думку Л. Харченко, політична еліта Львова завжди позиціонувала себе, порівняно з елітою інших регіонів України, як найбільш свідомо, найбільш демократична і значною мірою така, що боронить національні інтереси Української держави [12]. Місцевій еліті була притаманна пасіонарність, яка формувала унікальну систему цінностей, політичну мову, ідеологію та регіональну ідентичність. Поділяємо думку авторки про те, що на формування ціннісних орієнтирів політичної еліти Львівської області впливала європейська, а не російсько-радянсько-азійська політична традиція. А оскільки галицька культура була і є традиційно українською, визначальними у ній є українська мова та українська традиція [12].

Явище міграції політичної еліти у Львівській області Л. Харченко розглянула на прикладі парламентських виборів 2006 р. За словами авторки, рівень політичної міграції на цих виборах був досить високий, спостерігалися міжпартійні переміщення та спекуляції під час формування списків та блоків. Проте найбільш резонансним став вихід із Львівської обласної організації партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» (ВО) спілки підприємців «Крок», які через місяць після скандальної події відкликали свої попередні заяви та повернулися у ВО «Батьківщина» [12]. Подібні міграції неодноразово спостерігалися серед львівського регіонального політикуму, однак це не заважало

політикам надалі здобувати підтримку серед населення. На думку авторки, це свідчило про те, що пересічний львівський виборець не надавав істотного значення такого роду спекуляціям [12].

На початку 2000-х рр. Центром слов'янських досліджень (університет Хоккайдо) за участі Центру соціально-політичних досліджень (фонд «Діалог», Київ) був започаткований дослідницький проект «Політична еліта українських регіонів», автори якого вперше проаналізували та структурували інформацію (починаючи з кінця 1980-х рр.), зокрема, і про представників регіональної політичної еліти Львівської області: їхню біографію, керівні посади в органах партійної, представницької, виконавчої влади та місцевого самоврядування [13]. На цьому ресурсі була представлена інформація про дванадцятьох львівських політиків: Я. Погребняка, В. Секретарюка, С. Давимука, В. Чорновола, М. Гориня, М. Гладія, С. Сенчука, М. Янків, О. Сендегу, О. Фурдичко, Я. Гадзало, М. Сендака*. Отриманий фактологічний матеріал дав змогу прослідкувати ротацію представників

* Так, за період з 1987 р. по 2003 р. Я. Погребняк був першим секретарем Львівського обласного комітету КПУ (березень 1987 – квітень 1990); В. Секретарюк – першим секретарем Львівського обласного комітету КПУ (квітень 1990 – серпень 1991); С. Давимук був головою Львівського обласного виконавчого комітету (квітень 1990 – березень 1991), головою Львівської обласної ради (березень 1992 – червень 1994); В. Чорновіл – головою Львівського обласного виконавчого комітету (серпень 1991 – квітень 1992), головою Львівської обласної ради (квітень 1990 – квітень 1992); М. Горинь – головою Львівської обласної ради (квітень 1992 – квітень 1997), головою Львівського обласного виконавчого комітету (липень 1994 – липень 1995), головою Львівської облдержадміністрації (липень 1995 – лютий 1997); М. Гладій – головою Львівської облдержадміністрації (лютий 1997 – січень 1999; березень 2001 – квітень 2002); О. Фурдичко – головою Львівської обласної ради (квітень 1994 – квітень 1994); С. Сенчук обраний головою Львівської обласної ради (квітень 1998 – липень 2001), призначений головою Львівської облдержадміністрації (січень 1999 – березень 2001); Я. Гадзало – головою Львівської обласної ради (липень 2001 – квітень 2002); М. Янків був головою Львівської облдержадміністрації (квітень 2002 – червень 2003); М. Сендак обраний головою Львівської обласної ради (квітень 2002 – квітень 2006); О. Сендега – головою Львівської облдержадміністрації (червень 2003 – грудень 2004).

львівської регіональної еліти, а їхні біографічні нариси дозволили визначити місце народження, попередні посади та сферу діяльності, скандали, пов'язані з політичними діячами.

Певна кількість публікацій щодо регіональної політичної еліти Львівщини характеризує окремі персоналії та їх політичну діяльність. Про представника В. Януковича на Львівщині – В. Шемчука йдеться у статті Р. Рака «На Львівщині змінилася влада» [14]. Особа чинного міського голови А. Садового фігурувала в публікаціях Ю. Лобана «Одинадцять років Андрія Садового: міфи та реалії» [15], Т. Базюка «Тяжка бронза Садового» [16] та Я. Назара «Львівський фінал: Садовий проти Кошулинського» [17]. Досить інформативною та критичною була стаття Ю. Лобана «Мільйонери від колії. Брати Дубневичі» [18], в якій характеризувалися статки, політичні амбіції та впливові зв'язки політиків-бізнесменів Б. та Я. Дубневичів.

Досить інформативними та такими, що становлять інтерес для нашого дослідження, були матеріали, підготовлені центрами політичних досліджень та Громадянською мережею ОПОРА. Зокрема, йдеться про «Регіональний портрет України», «Україна: рік після виборів. Моніторинг регіонів», «Політична карта Львівської області», «Регіони України – 2014». У книгах подано зведений аналіз досліджень суспільно-політичної, економічної ситуації у Львівській області в різні хронологічні періоди, враховуючи загальнодержавну кон'юнктуру, описано політичні конфлікти в регіоні, подано характеристику регіональних лідерів та оцінено їхню роль у розвитку регіону.

У книзі «Регіональний портрет України» [19], підготовленій Українським незалежним центром політичних досліджень, представлено результати досліджень у Львівській області, які відобразили цілісну картину політичних, економічних та соціальних перетворень у регіоні. Було розкрито низку питань, що стосувалися Львівщини періоду кінця 1990-х – поч. 2000-х рр. Зокрема, висвітлено: специфіку виборчих процесів у регіоні, динаміку розвитку політичних партій, їхню участь у формуванні місцевих і регіональних органів влади, стан економічного розвитку

області, діяльність регіональних ЗМІ, становлення принципів громадянського суспільства на Львівщині тощо.

У дослідженні «Україна: рік після виборів. Моніторинг регіонів» [20] доводиться, що політична структура Львівської обласної ради, що сформувалася після виборів 2006 р., відобразила традиційні електоральні вподобання місцевих жителів та забезпечила паритет блоку «Наша Україна» й «Блоку Юлії Тимошенко». Львівська облдержадміністрація надалі залишилася центром впливу НСНУ на політичне життя в області. Результати виборів до Львівської міської ради також підтвердили, як зазначено у дослідженні, популярність пропрезидентських політичних партій. Проте, незважаючи на одноосібне домінування у регіоні «помаранчевої» команди, спостерігалось перманентне протистояння між різними рівнями влади. Основними причинами такого протистояння були не ідеологічні розбіжності, а конфлікт групових чи персональних бізнес-інтересів та боротьба за політичний вплив [20].

Щодо корупційних схем у Львівській області, то автори згаданого дослідження зазначили, що корупційні скандали хоч і були невід'ємним елементом інформаційного простору Львова, однак доведених фактів щодо значних масштабів корупції на Львівщині традиційно немає або вони невідомі [20].

«Політична карта Львівської області» [21] ознайомлює з економічною та політичною ситуацією у регіоні напередодні парламентської виборчої кампанії 2012 р. У дослідженні містилася інформація про суспільно-політичне життя, електоральну статистику, оцінку медіа-ринку. У матеріалах знаходимо свідчення про взаємозв'язок регіональної еліти з бізнесом. Зокрема, йдеться про зв'язки керівництва ДТГО «Львівська залізниця» з тодішнім головою Львівської облдержадміністрації (2011–2013) М. Костюком (у минулому – директор «Укрзалізниці»), а також про голову спостережної ради нафтопереробного комплексу (НПК) «Галичина» П. Димінського, який тривалий час був найвпливовішим бізнесменом Львівщини, а в часи президентства Л. Кучми – висловлював підтримку ПОЛІТИЧНІЙ ПАРТІЇ «ПАРТІЯ РЕГІОНІВ» та її лідеру В. Януковичу.

Щодо політичної ситуації у регіоні, то перед парламентськими виборами 2012 р. найбільш потужне представництво в обласній та міських радах Львівщини мало Всеукраїнське об'єднання (ВО) «Свобода», друге місце належало ВО «Батьківщина», третє – Політичній партії «Наша Україна» [21].

Інша книга «Регіони України – 2014» [22], що була підготовлена неурядовим аналітичним центром «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», містить аналітичні матеріали щодо Львівської області 2014 р. і надає інформацію, що стосувалася політичного ландшафту регіону, зміни регіональних еліт при владі упродовж року, їхньої політичної належності, найбільш резонансних політичних конфліктів, соціально-економічної ситуації, стану ЗМІ тощо.

Безперечний інтерес для дослідження регіональної політичної еліти становлять публікації, присвячені діяльності народних депутатів України від Львівської області. Зокрема, у вищезгаданій статті В. Маркітантова «Представники регіональних політичних еліт Львівської та Хмельницької областей у Верховній Раді України (1990–2002): порівняльний аспект» проаналізовано зміни, що відбувалися у складі депутатів-мажоритарників Верховної Ради України від Львівської та Хмельницької областей. Так, у результаті виборів весною 1990 р. до Верховної Ради України було обрано 25 народних депутатів від Львівської області. Серед представників від Львівщини найбільше було позапартійних депутатів, значна частина яких належала до Народного Руху України. Знаходимо у публікації також вікові та гендерні характеристики львівських депутатів. Досить показовим було те, що львівський депутатський склад вирізнявся присутністю усіх вікових груп. З публікації дізнаємося, що після виборів 1990 р. у Верховній Раді України широкого представництва від жінок не було, але на відміну від загального рівня частка жінок від Львівської області була дещо вагомішою – 4% (1 особа) [5, с. 84].

У згаданій статті автор детально проаналізував хід парламентських виборів у 1990-х – на поч. 2000-х рр. Зокрема, було наведено дані щодо загальної кількості депутатів-

мажоритарників від Львівщини. Показано, що, незважаючи на зменшення кількості представників від регіону у Верховній Раді України, їхній склад постійно оновлювався. На основі даних, отриманих зі статті, можна дійти висновку, що ступінь оновлення представників Львівської області у Верховній Раді України упродовж окресленого періоду був досить високий, що свідчить про демократизацію виборчого процесу.

Інформацію про діяльність депутатів-мажоритарників містить низка публікацій Громадянської мережі ОПОРА. Аналітичні дані щодо виборчих перегонів 2012 р. представлені у публікації А. Дутчака «Потенційне львівське лобі в списках партії» [23]. Спостерігачами ОПОРА було досліджено питання щодо представлення Львівщини у списках основних конкурентів за місця у Верховній Раді України. Зокрема, у публікації йдеться про попередню політичну біографію кандидатів, зв'язок кандидатів від політичних партій та блоків з Львівщиною (ступінь представленості інтересів регіону), «одіозних» політичних фігур тощо. У дослідженні акцентовано увагу на регіональних особливостях представлення політичних партій на парламентських виборах. Зокрема, зазначено, що у мажоритарних округах Львівщини ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ «ПАРТІЯ РЕГІОНІВ» зробила ставку на маловідомих представників, а от у списку партії серед львівських у прохідній частині були прізвища Г. Герман, О. Горошкевича, І. Зварича, П. Писарчука. Однак, в цілому, у списку тодішньої партії влади рівень представлення Львівського регіону був досить низьким. Значно більше представників регіональної політичної еліти Львівщини було зазначено у списку ВО «Батьківщина». Загалом налічувалося 20 прізвищ, які тим чи іншим чином мали стосунок до регіону. Проте, як зазначено у звіті, найбільше представників Львівської області було у списках ВО «Свобода». На основі проведених досліджень аналітики ОПОРА дійшли висновку, що політичні симпатії як населення, так і чиновників Львівщини були чітко сформовані, а представники місцевої політичної еліти, виходячи на загальнодержавний рівень, підтримували конкретну партійну ідеологію, а не виявляли свою прихильність інертно популярним політичним силам.

У аналітичному звіті Громадянської мережі ОПОРА «Рік діяльності депутатів-мажоритарників Львівщини у Верховній Раді VIII скликання» (2018 р.) проаналізовано парламентську активність 12 депутатів від Львівської області. Автори документа проаналізували законотворчу діяльність депутатів від Львівщини. Ними було виявлено депутатів, які подали найбільшу (В. Парасюк, О. Юринець, Д. Добродомов) та найменшу (А. Лопушанський та А. Кіт) кількість законопроектів упродовж року. Зокрема, у звіті наголошувалося, що за участі львівських мажоритарників у Верховній Раді України було підготовлено трохи більше 5% усіх законопроектів (243 законодавчі ініціативи з 4745 зареєстрованих на той час у парламенті) [24]. У другій частині звіту наведені короткі біографічні дані про депутатів-мажоритарників, подана детальна інформація про політичну діяльність кожного, зазначено, якою мірою були виконані передвиборчі обіцянки кожного депутата.

Серед матеріалів Громадянської мережі ОПОРА знаходимо інформацію щодо піар-технологій, до яких вдаються нардепи Львівщини. У грудні та січні 2019 р. мережею ОПОРА було зафіксовано 35 фактів «піару» народних депутатів на об'єктах, які були здійснені коштом державного та обласного бюджету. У статті зазначено, що найчастіше, в 11 з 35 випадків, «піарилися» на спорудженні або ремонті шкіл та дошкільних установ. У 9 випадках приводом для привернення уваги громадськості до діяльності певного депутата ставав не один конкретний об'єкт, а низка об'єктів, на які раніше виділялися кошти з державного або обласного бюджетів, про що звітували народні обранці [25].

Певний інтерес викликають публікації, пов'язані з аналізом медіаринку Львівщини, і, зокрема, стаття Н. Онисько «Кому належать львівські ЗМІ» [26], в якій наведені цікаві дані про структуру львівських засобів масової інформації (ЗМІ) та їх медіавласників станом на серпень 2015 р. Серед основних медіавласників, які стосувалися політичної сфери, автор виділив братів Дубневичів, які мали контроль над «Львівською газетою», радіо FM «Галичина», телекомпанією «Гал-ТБ»; П. Димінського

(телеканал ZIK, сайт Zik.ua); М. Хом'яка (ТРК «Львівська хвиля», Гал-інфо); А. Садового (Радіо Люкс, Zaxid.net, Телеканал 24, Радіо 24, Football 24) [26].

Болісні питання, пов'язані зі смітцевою кризою, порушив у своїй публікації активний громадський діяч та популярний український поет А. Любка [27]. Оскільки проблема була політизована, автор зазначив, що історія з львівським сміттям матиме далекосяжні наслідки не лише для міського голови А. Садового, але й для регіональної еліти, Прем'єр-міністра та навіть Президента. А. Любка загострив питання ставлення влади до проблем «столиці» Західної України та критикував відмову центральної влади та державних чиновників у наданні допомоги місту, констатує тим самим відсутність згоди поміж політиками у власній країні перед викликами та загрозами.

Не можемо залишити поза увагою проблеми децентралізації влади та роль у ній львівської еліти. У цьому контексті цінними є: стаття І. Верещук «Особливості територіальної організації влади Львівської області» [28], аналітичне дослідження «Оцінка реалізації реформи місцевого самоврядування на Львівщині у 2016 р.» [29] та стаття Т. Базюка «Децентралізація на Львівщині: рік третій» [30]. Так, І. Верещук (Рава-Руський міський голова) розглянула основні проблеми територіальної організації влади Львівської області. Однією з основних проблем у сфері територіальної організації влади на Львівщині авторка виокремила надмірну подрібненість адміністративно-територіальних одиниць базового рівня – сіл, селищ, міст – та їх фінансово-економічну неспроможність. Львівська область посідає перше місце в Україні за кількістю міст районного значення, друге місце – за кількістю сільських рад (перше місце належить Вінницькій області) та перше місце за кількістю сільських населених пунктів [28].

В аналітичному дослідженні Т. Баранецького «Оцінка реалізації реформи місцевого самоврядування на Львівщині у 2016 р.» автором вивчено особливості процесу реформування місцевого самоврядування, адміністративно-територіального устрою та державної регіональної політики і зазначено, що у

2015 р. (відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад») були проведені перші вибори та переведені на прямі міжбюджетні відносини 15 об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у Львівській області. Упродовж 2016 р. проведені перші вибори ще у семи ОТГ, при цьому у шести громадах такі вибори відбулися лише 18 грудня, що суттєво ускладнило для них входження у новий бюджетний рік [29]. Досить ґрунтовним є аналіз дохідної частини бюджетів ОТГ, джерел фінансової підтримки для здійснення великої кількості проєктів та перспективного плану формування територій спроможних громад Львівщини, схваленого Львівською обласною радою 7 липня 2015 р. Отримана інформація дозволила дещо глибше проаналізувати сповільнені темпи децентралізації влади на Львівщині та зосередити увагу на діяльності в цьому напрямі львівської регіональної політичної еліти.

Публікація Т. Базюка «Децентралізація на Львівщині: рік третій» має дещо викривальний характер, оскільки в ній можна знайти не лише констатацію результатів понад дворічної роботи з децентралізації влади на Львівщині, але й також інформацію про байдужість до цих процесів керівників та політиків різного рівня: небажання займатися проблемами, замість виконання поточних завдань, прагнення «викроїти» майбутні громади згідно з інтересами місцевих керівників, великих бізнесменів чи політиків. Автор зазначив, що непрямим підтвердженням цього може бути той факт, що в дев'ятьох із двадцяти районів області не було створено жодної ОТГ [30].

Підсумовуючи, варто зазначити: а) Львівщина завжди викликала особливий інтерес у дослідників. Утім, спостерігається певна нерівномірність щодо кількості аналітичних матеріалів, присвячених вивченню регіональних політичних еліт Львівщини: порівняно мало на початку 1990-х рр. та значно більше на початку 2000-х рр.; б) більшість проаналізованих матеріалів та публікацій лише дотично стосуються досліджуваної проблематики та висвітлюють питання регіональної політичної еліти побіжно – у контексті інших проблем (політичної культури еліти, виборчих

компаній, належності чи незалежності ЗМІ, децентралізації влади тощо). Проаналізований історіографічний матеріал допомагає розкрити специфіку регіональної політичної еліти Львівщини, усвідомити механізми її рекрутування, визначити цінності регіональних правлячих еліт, їхню політичну культуру та поведінку, оцінити їхній внесок у розвиток регіону.

1. Андрусів В. Українська еліта: звідки ноги ростуть. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2009/11/11/4307154/>

2. Маркітантов В. Регіональні політичні еліти Львівщини та Хмельниччини (порівняльний аспект). Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: збірник наукових праць. Львів. 2005. Вип. 16. С. 79–82.

3. Маркітантов В. Регіональна політична еліта у час виборчої кампанії. Вісник Львівського університету. Філософські науки. Львів. 2003. Вип. 5. С. 391–396.

4. Маркітантов В. Регіональна політична еліта Львівщини : тенденції розвитку. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : збірник наукових праць. Львів: Вид-во національного ун-ту «Львівська політехніка». 2009. Вип. 21. С. 128–132.

5. Маркітантов В. Представники регіональних політичних еліт Львівської та Хмельницької областей у Верховній Раді України (1990 – 2012 рр.): порівняльний аспект. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Львів: Видавництво національного університету «Львівська політехніка». Вип. 25. 2013. С. 83 – 90.

6. Маркітантов В. Регіональні політичні еліти України: порівняльний аналіз: автореферат... дис. к. політ. н.: 23.00.02. Львів, 2011. 20 с.

7. Яремчук В. Регіональні політичні режими в Україні: Львівщина (1990–2017 рр.). Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2018. 112 с.

8. Яремчук В. Міський політичний режим у Львові: внутрішні і зовнішні чинники формування та еволюції. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/yaremchuk_miskyi.pdf

9. Куцова О. Вплив регіональних політичних еліт на формування регіонального політичного лідерства в Україні. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/1636/Вестник%20ОНУ%20Соц%20Т%2013%20вып%205.624-630%2B.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

10. Черниш Н. Донецьк та Львів: національно-політична дистанція скорочується? URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/doneck-ta-lviv-nacionalno-politichna-distanciya-skorochuietsya>

11. Теленчі О. Чому ти не сокіл, чому не літаєш? URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobici/chomu-ti-ne-sokil-chomu-ne-litaesh>

12. Харченко Л. Політична культура регіональних політичних еліт: можливі підходи до вивчення (на прикладі Львівської області). URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/4-1445865126.pdf>

13. Политическая элита украинских регионов. URL: <http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/ukrregions/>

14. Рак Р. На Львівщині змінилася влада. URL: <https://zbruc.eu/node/2861>

15. Лобан Ю. Одинадцять років Андрія Садового: міфи та реальії. URL: <http://forpost.lviv.ua/txt/vlada/4686-odynadtsiat-rokiv-andriia-sadovoho-mify-ta-realii>

16. Базюк Т. Тяжка бронза Садового. URL: <https://zbruc.eu/node/28596>

17. Назар Я. Львівський фінал: Садовий проти Кошулинського. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/politics/2015/11/151113_lviv_election_p_review_sx

18. Лобан Ю. Мільйонери від колії. Брати Дубневичі. URL: <http://forpost.lviv.ua/txt/lvivski-oliharkhy/78-braty-dubnevychi-koliini-mahnaty>

19. Регіональний портрет України. Тищенко Ю. (заг. ред.). Київ: Український незалежний центр політичних досліджень. 2003. 336 с.

20. Україна: рік після виборів. Моніторинг регіонів. URL: <http://parlament.org.ua/docs/uploads/doc/Book.pdf>

21. Політична карта Львівської області. URL: <https://www.opora.ua.org/news/vybory/1478-politychna-karta-lvivskoj-oblasti>

22. Неберікут О. Львівська область. Регіони України – 2014. URL: <http://www.fes.kiev.ua/n/cms/>

23. Потенційне львівське лобі в списках партії. URL: <https://opora.lviv.ua/potentsijne-lvivske-lobi-v-spyskah-partiji/>

24. Рік діяльності депутатів-мажоритарників Львівщини у Верховній Раді VIII скликання. URL: https://opora.lviv.ua/wp-content/uploads/2018/04/Analysis_MPs_1year.pdf

25. 35 разів нардепи від Львівщини задля «піару» використовували об'єкти, профінансовані за бюджетні кошти. URL: <https://opora.lviv.ua/>

lvivshhyna-vid-pochatku-roku-35-raziv-nardepy-zadlya-piaru-vykorystovuvaly-ob-yekty-profinansovani-za-byudzhetni-koshty/

26. Онисько Н. Кому належать львівські ЗМІ. URL: <https://detector.media/withoutsection/article/110346/2015-08-22-komu-nalezhat-lvivski-zmi/>

27. Любка А. Про сміття львівське і київське. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/pro-smittya-lvivske-i-kyuyvske>

28. Верещук І. Особливості територіальної організації влади Львівської області. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/48010/16-Vereschuk.pdf?sequence=1>

29. Баранецький Т. Оцінка реалізації реформи місцевого самоврядування на Львівщині у 2016 році. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/10/Otsinka-realizatsiyi-reformi-mistsevogo-samovryaduvannya-na-Lvivshhini-u-2016-rotsi.pdf>

30. Базюк Т. Децентралізація на Львівщині: рік третій. URL: <https://zbruc.eu/node/66049>